de ſi aliqua deſiderant a viuentibus. Et ꝯſiderandus
eſt aduentus et receſſus eaꝝ.

De egreſſu animarum humanaꝝ a corporibꝰ per ſententiā mortis.

Quantum ergo ad primū ſciendū ꝙ vt patet ex
reuelationibꝰ quoꝝdā doloriſſima ē ſeparatio
anime a corpore. nam pena illa excedit oēs ſe
culi penas. licet ab hominibꝰ aliis non ſentiat᷑. Cuius
primi ratio eſt. quia naturalis anime appetitꝰ ad cor
pus rumpit᷑. et violatio iſtiꝰ appetitꝰ naturalis mul=
tum eſt penalis. Sicut etiā in alteriꝰ morte ſcz prolis
aut filioꝝ ſeu amicoꝝ dolor eſt ḡuis. Sicut de ſancto
auguſtīo legit᷑. cui viſū fuit ꝙ in morte ſui cari amici
mediū cordis ſui ablatū fuit. Itē aīa an infuſionē eiꝰ
in corpus nuſꝙ eſſe habuit ſz infundendo fuit creata
et creando infuſa. ignorat igit᷑ quo ducet᷑ poſt mor=
tem et in quo ſtatu ponenda ſit. Scit q̇dem ex ſcriptu
ra multa loca aīaꝝ eſſe. ſz ignorat locū ſibi deputatū
Legimus etiā de electoꝝ aīabꝰ ꝙ difficile exierūt cor
pora. ut patet in vitaſpatrū ꝙ angeli deſcenderūt ad
quendā peregnū deſolatū in platea iacentē qui horta
bant᷑ aīam eius vt exiret. q̄ trepidabat exire donec me
lodia dulciſſima veniens de celo dulcibus modulis re=
ſoluebat eā a corpore. Sic de pluribꝰ legimꝰ ꝙ chori
celeſtes auditi ſunt in ſanctoꝝ obitu iubilantes. Rece
dit aūt anima a corpore propt̄ incontempantiaꝫ cor=
poris ex diſcrepatōe et diſtractōe qualitatū et humo
rum in corpore. inde eīm ſpiritus vitales per quos aīa
operat᷑ in corpore groſſeſcunt et deficiunt. et poten=
tie anime tā vegetatiue ꝙ̄ ſenſitiue inſtrumētales red
dunt᷑ inhabiles ad opandūz. quia anima nihil poteſt
agere ſine illis etiā in actibus potentie intellectīe. Ex
tertio de aīa. Oportet quemlibet intelligentem fan=

taſmata ſpeculari. Igitur deſtitutis potentiīs aīa nō
pōt diutiꝰ in corpe morari. ſicut cithariſta cordis de-
ſtructis nō pōt cithariſare Et diſponit̃ corpꝰ ad aliā
formā per q̈litates elemētares ſcꝫ ad putrefactōeꝫ. Con
ſeruat̃ aūt aīa in corpe per armoniā q̈litatū proporti
onataꝝ opationibꝰ hūanis. et tūc viuificat corpꝰ ma
nentibꝰ illis. q̇bꝰ deſtructis aīa recedit. ſicut videmꝰ
in m̄bris putrefactis q̄ oportꝫ abſcindi ne totuꝫ corpꝰ
īficiat̃. Nec tn̄ aīa per p̄ciſioneꝫ aliquoꝝ m̄broꝝ corpo
ris. etiā partē amittit ſicut corpꝰ ſꝫ deſinit viuificare
illā parteꝫ propt̄ cauſaꝫ iā dictā. q̇a aīa eſt tota in toto
corpore et in q̈libꝫ p̄te tota capiēdo totū kathegͤmati
ce pro integro. Nec hoc corpꝰ poſt aīe egreſſuꝫ pōt vi
uificari aut viuū fieri naturalit̄ etiā ſi eēt in corpe niſi
iterato redeat ad p̄mū p̄ncipiū generatōis ſicuti p̄us
in utero per deciſionē ſeminis a generāte et ad corpꝰ
organiſatū per virtuteꝫ deſciſaꝫ a generāte. licet vir-
tute diuina aīa exuta pōt reuniri corpi eideꝫ. ſicut in
lazaro et in iuuene vidue reſuſcitato et thabita. ſicut
fiet in die iudicii generalis reſuſcitatio. Sꝫ diceret q̇s
in pluribꝰ morientibꝰ n̄ appet dolor ſꝫ q̈ſi dormiendo
moriūt̃. Veꝝ q̇deꝫ. q̇a a circūſtātibꝰ n̄ videt̃ pena. ſed
neſcimꝰ q̇d intꝰ agat̃. q̇a cor ē p̄mū viuēs et vltimum
moriens. Et q̇a m̄bra exteriora p̄ꝰ deſtituūt̃ viribꝰ et
p̄ꝰ p̄uant̃ operatōibꝰ ſuis ꝙ̃ iteriora ad q̄ ſanguis con
fluit. ideo exteriora deſolata manēt vt nec lingua cla
mare nec manꝰ palpitare nec aures audire poſſint. ſed
tota vitalis vis remanet in corde. Et ſi eſſet ꝙ poſſent
mēbra exteriora moueri. magna ſigna doloris videre-
mus. Ideo dic̄ phūs. Mors ſenū dulcis. q̇a ad vltimā
deſtitutionem virium deueniunt et in eis eſt parua re-
ſiſtentia nature. et ꝙ̃ diu illa reſiſtere pōt tam diu aīa
manꝫ i corpore. Idō iuuenes g̈uiꝰ moriūt̃ vtplurimū

et diu languentes etiã cũ tranquillitate moriunť. Ex illo elicio ꝙ ex trãquilla vel q̃ui reſolutione aĩe a corpore non pŏt elici ſtatꝰ bonꝰ aut malꝰ poſt hãc vitã ſicut quidã ignorantes arguunt. quia mors ſequiť nature diſpoſitõez de lege omniũ. Secꝰ eſt de diuina diſpenſatione. Aliquãdo ſancti multo penalius moriunť ꝙ reprobi. et aliqñ econuerſo Nã legimꝰ auguſtinũ et bernhardũ in doloribꝰ q̃uibꝰ diſceſſiſſe. Et alios etiã legimꝰ in tãta intranq̃llitate obiſſe vt nec corpa eoꝝ poterãt ſepeliri. vt narrat gregoriꝰ de quodaz comite qui tam̃ pꝰ ſanctꝰ fuit reptus cum iã dudũ in ſepulcro quieuiſſet ex refragrancia odoris de corpore eius et integritate corpis In vitaſpatꝝ legimꝰ eciam de duobus diugatis viro ſancto et vxore viciosa quoꝝ vir cũ magna intrãquillitate et pena mortuꝰ eſt. mulier vero cum magna trãquillitate et pace defuncta eſt. et poſtea reuelatũ eſt virũ eſſe beatũ vxorẽ vero damnatam. Purgat em̃ deꝰ in pñti electos vt poſt ſint ſecuri Ecõtra reprobos hic remunerat pro bonis eoꝝ vt in futuꝝ nl de mercede ſperare habeãt vt patz luc. xvi. de diuite epulone et lazaro ſancto. Credimꝰ tñ benedictã dñi matrẽ mariã ſine dolore ab hoc ſeculo migſſe. ſicut ſine dolore pepit ſaluatorẽ ſeculoꝝ. Et ſimiliter Johannẽ cui virgo ſecꝰ crucẽ erat cõmiſſa Et plurimos reperimꝰ electos dei ꝑ ſpeciale ꝑuilegiũ a penis mortis ꝑſeruatos. Jdeo qui optat pacificã reſolucõz corporis ſui poſſidere ſtudeat in innocẽtia vitam ſuaz cõſeruare nec em̃ mala mors eciã ſi penalis fuerit ſequiť bonã vitam Sed quis educit aĩas de corpore exeũtes. ex quo iã nõ ſunt ſue poteſtatis. oportz igiť vt per alios ducanť. Ad hoc licet nõ repiamꝰ certaz in ſcripturis reſpõſionẽ poſſumꝰ eſtimare ꝙ ãgeli quibus cõmiſſe ſunt educũt eas. aut ſi ſunt dãnande eciã

et adversarii scripserunt in clancione placide defunxisse vide Gregorium moriorem

Horrendū exemplū

ſpiritus tartarei. ſicut refert btūs grego. ī. iiii. dya
logoꝝ de quodā criſorio diuite· qui in fine vite ſue vi
dit vndiqꝫ circ̄ ſe multitudinē demonioꝝ crudeliſſimo
rum. q̇ exitū aīe expectabāt ut eā ad infernū deduce=
rent. Similit̄ in vitaſpatꝝ de quodā heremita cuius
aīaꝫ cū tridente ignita q̇dā tartareꝰ ſpūs extꝛxit. Ama
ritudinē morientis expꝛſſit chriſtꝰ āte paſſioneꝫ ſuam
quādo in orōe ſua pꝰ cenā in orto fcūs eſt ſudor eius
ſicut gutte ſanguinis decurrētis in trā. luc. xxii. Talis
anxietas eſt ī moriēte quādo ibi pueniturꝰ eſt ubi per
petue manebit ſiue bn̄ ſiue male. et ignorat ī quā par
teꝫ ſentētia diffinitiua irreuocabilis declinabit. Sꝫ
an in moriente demones ſe ſemper oſtentēt. Ad hoc ex
ſcripturis poſſumꝰ reſpōſa elicere. Nā in uita ſci mar=
tini legiꝰ eideꝫ ſcō morituro demonem aſtitiſſe. queꝫ
videns martinus dixit. Quid hic aſtas cruenta beſtia
nihil in me funeſte repies. Gregoriꝰ etiā ī q̈dā omelia
videt̄ innuere ꝙ nec chriſto morienti defuit. ſup illud
Venit em̄ pnceps mūdi hꝰ et in me nō habꝫ q̇cq̄m. Et
beda idem videt̄ velle ꝙ in cruce pendenti ſathan nō
defuit. In aliis etiā reuelationibꝰ legimꝰ quomodo
preſentes viſi ſunt demones circa moriētes. ſicut ideꝫ
refert grego. de criſorio diuite et vite ſeculari ac car=
nali dedito. qui eos vndiqꝫ vidit ſibi aſſiſtentes. et ani
mam eius tandem rapientes ad inferna. Quorum fa
cies taꝫ horrenda eſt vt hi referunt qui eos viderunt
vt potius in caminum ignis ardentis proiici vellent q̄
vno ictu oculi eos inſpicere ſeu intueri O q̄m durum e
rit damnatis cum talibꝰ in igne ſemper ardere. Vide
tur igitur ex peruerſitate demonum de lege commu=
ni ꝙ nullum relinquant neqꝫ permittāt intemptatum
moriturum. niſi diuina clementia fragilitatem noſtrā
reſeruauerit. Etiā ſe viſibilit̄ ingererent niſi angelica

protectōne prohiberentᷣ. Sicut refert cirillꝰ ſcribens
ad auguſtinū de ſancto euſebio diſcipulo beati hiero
nimi. quāta infeſtatione eū impugnabāt morientem.
quē deſperare ac negare deū ↄpellebāt. Leguntᷣ etiā
horrenda de tribꝰ reſuſcitatis in morte ſancti hieroni
mi. Remediū igitᷣ contᷓ demones circa morientes non
videtᷣ efficaciꝰ ꝙ pñtia deuotaꝝ pſonaꝝ in orōibꝰ
et legere aperta voce paſſiones chriſti ex euāgeliis et
ſimbola ac letaniā. Que audiētes demones fugiūt. Si
cut refert gregoriꝰ in omelia de quodā ſeculari in mo
naſterio ſeculariter viuente. Qui cū ad horaꝫ mortis
venerat. vidit draconē ad ſe venienteꝫ et caput eiꝰ in
ſuo ore abſorbentē. Et clamauit fratribꝰ religioſis pre
ſentibꝰ dicens. Ecce draconi deuorādꝰ datꝰ ſum. pro
pter pñtiā veſtrā me deuorare non poteſt. Si ei da-
tus ſum. cur propt vos moras patiar. Cui fratres. Si
gnū crucis tibi imprime. Cui ille. Volo. ſed nō poſſuꝫ
qa ligatꝰ ſum a dracone. Tūc frēs ad terraꝫ cadentes
obnixiꝰ ceperūt orare ſic ꝙ draco receſſit. Ecce orati-
ones deuotoꝝ cca morientes multū valent. ¶ Sꝫ ergͦ
poſt aīaꝝ egreſſuꝫ de corporibꝰ mox ad iudiciū pticu
lare trahuntᷣ. pōt dubitari ad quē locū ducuntᷣ vbi iudi
cantᷣ. Nec eīn credendū eſt ꝙ ſurſum ad celū oēs du
cantᷣ ibi ſententiā expectātes. maxime de reprobis. et
mox ſententia pcepta ad inferna precipitātᷣ. Nec eīn di-
gnitas loci et indignitas aīe puerſe hoc fieri patitᷣ ſcdꝫ
rectā ratōꝫ. Sic nec de aīabꝰ purgandis ꝙ relabentur
de celo ad purgatoriū deorſum. Ad hoc videtᷣ eſſe re
ſpondendū ꝙ ſicut quilibet rex in qͥlibet pte regni ſui
iuſte locū iudicii ſibi pōt vendicare ad placitū. ſic deꝰ
q nullo loco ↄphenditᷣ in quocunqꝫ loco iudiciū pticu
lare aīaꝝ exercere pōt nobis ignorātibꝰ. maxīe quia
hoc in inſtāti credendū eſt fieri ↄſcientiis aptis tanꝙ

libris in quib9 manifesta erunt abscōdita cordis. Un-
de nec excusationi nec interrogationi loc9 erit. ſʒ tātū
ſentētie audiende. Illicʒ generalis iudicii loc9 creditur
fieri in loco vbi christ9 ascendit ſcʒ in valle ioſaphat
circ̄ monteʒ oliueti. vbi et maria ſepulta fuit ſc̄dʒ bte
rommū. ut dicit iohelis. iii. Credēdū tñ eſt ꝙ aīe per
fectoꝝ mox p9 egreſſuʒ ad celū uolabūt. ſc̄dʒ illd pau
li. Deſiderium habeo diſſolui et eſſe cū chriſto. Sic aīe
infideliū mox rapiunt in infernū ſine iudicio diſcuſſio
nis. qa q non credit iā iudicat9 eſt. ſignū ſue dānatio-
nis ſecum afferens infidelitateʒ q̄ſi ad deū nō ptinens
nec ad mbra eius. Per angelos aūt bonos ſeu malos
credendū eſt omnia iſta adminiſtrari. licet legam9 in
multis reuelationibus quomodo p9 egreſſum anima-
rū diſpoſita et ordinata ſunt tribunalia pro iudice ad
ſententiam proferendaʒ contra animas adductas. et
magnus apparat9 exercituū ibideʒ aduenit. Sʒ he vi-
ſiones facte creduntur ad āmonitiones viuoꝝ. qui nō
poſſunt pcipere inuiſibilia niſi p ſigna viſibilia. ſicut
gregorius dicit. iiii. dyalogoꝝ. O quant9 terror inef
fabilis tunc imminere credend9 eſt aīab9 iudicandis
videntib9 iuſtiſſimū iudicem et ſe multis peccatis ob
noxias. nec ſe poſſe excuſare. Ubi tunc fugere erit im-
poſſibile. et apparere intolerabile. et nullum ipſis ſu-
pereſſe conſilium vel auxilium niſi diuinam ſententiā
iuſtiſſimi iudicis incertā et irreuocabileʒ audire. Tūc
certe meli9 multis fuiſſet ſi nati ñ fuiſſent. aut ſerpen
tes aut rane fuiſſent. Utinam ille terror ſp ieſſet mor
talium pectoribus. nō ſic currerent ad p̄laturas ad di
gnitates et voluptates. que augent tūc rationem red
dendam iudici. Vellent tunc multi pontifices reges
et alii in dignitatibus cōſtituti ꝙ fuiſſent paſtores et
cuſtodes ouium ſiue opiliones. ſubulci. et oīm vltimi.

Vnde dicit anſhelm9. In magno aīaꝝ piculo viuim9
Et auguſ. libro ꝯfeſſi. Adhuc modicū lum̄ in chriſtia-
nis eſt. Hoc ante mille ānos dixit. quid hodie diceret
ſi viueret. legim9 de quodā anthonitano epo qui ad
duct9 ad iudicē. āteq̄ propinq̄ret dixit ſe dignſſimū
inferno. et petiuit vt nō pſentaret̄ iudici. Sz heu hoc
tā execbile tonitruū pauci nō aduertūt. Vnde nō ſo-
lum dormiūt ſz et mortui ſunt. et q̄ſi ebrii nō expergi
ſcunt̄. Ideo canit ecclīā. Quid ego miſerrim9. qd di
cam vel qd faciā dū nil boni pferā ante tantū iudicez
Tremens fact9 ſum ego et timeo dū diſcuſſio venerit
atq̄z ventura ira. Cōſulendū eſt igit̄ cuilibz q̄ prouide
at ſibi tempe g̃tie dū vacat. ſcdz illd iohis. Progenies
viparꝝ q̄s dabit vobis fugere a ventura ira. Et audiat
ei9dem conſiliū. Facite igit̄ dignos fruct9 penitētie.
mathei et luc. iii. O q̄ horrendū erit icidere man9 dei
viuentis. ad hebreos. x. Qui potentes potēter tormēta
patient̄. ſap. vi. Et diſtrictiſſimū iudiciuz his q̄ pſunt
fiet. Hec de abutentib9 dignitatib9 ſcz ābicioſis. ſal-
uis his qui deuote vtiliter et humilit̄ ſtudent deo in
ſuis ſtatibus deſeruire.

¶ Seq̄t̄ de ſcdo ſcz de re-
ceptaculis aīaꝝ erutaꝝ

Sciendū q̄ ſcdz do-
ctoꝝ dicta ex quarto ſententiaꝝ quattuor diſtin
guunt̄ receptacula ſiue loca aīaꝝ p9 hāc vitā. ſcz tria
ppetua et vnū tpale. Prim9 loc9 eſt celū empireū qd
ē receptaculū btōꝝ. qd in ſcripturis padiſ9 noīat̄ pro
pter ſui claritatē et iocūditatē. Scd̄s loc9 eſt infern9
ſub tra credit9 ſcdm grego. iiii. dyalogoꝝ. vbi repo-
nunt̄ demones. infideles adulti. et pueri ſi chriſtiani in
mortali pctō ſine penitētia hic exeūtes. Terti9 eſt lim
bus pueroꝝ tā fidelium q̄ īfideliuz hic ſine baptiſmatis
ſacm̄to exeuntiuz. qui omes pari ſorte iudicāt̄. q̄ q̄dez
ſine pena ſenſibili ppetue ibi victuri ſunt. ſed facie dei